

ГЛАС НАРОДА.

ЛИСТ ЗА НАРОДНЕ СТВАРИ, ПРИВРЕДУ, ПОУКУ И ЗАБАВУ.

„Глас народа“ излази сваке недеље на табаку. — Цена му је на годину 3 фор., на осам месеци 2 фор., на четир месеца 1 фор. аустр. вредн. — Дописи се пишу уредништву а претплата и огласи администрацији „Гласа народа“ у Нови Сад. — Огласи наплаћују се од ретка оваких слова 5 нов. и 30 новчића за жиг сваки пут.

БРОЈ 10.

У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 11. МАРТА 1873.

ГОДИНА III.

ХАРТИЈА, КЊИГА, СЛОВА.

Историја је хартије склопчана са историјом човечанства. Шта би била штампарија без хартије? Грдна култура јевропска, што је видимо у науци, вештини и индустрији тешко да би била таква као што јест, да није било хартије; јер хартија је први огроман телеграф, којим су се народи на земљи једно другом лаким начином приближили, мисли и откривења једно другом саопћавајући. Трошење хартије јест мерило природно духовном напретку једнога народа, као што је железно величини заната, трговине и обрта и — што казао Либиг — као што казује годишње трошење сапуна опће стање културе једнога народа. Али неје увек било као што је данас, нити се за малу цену могло доћи до књиге као што данас можеш за мало новаца добити пун амбар мисли.

Окренимо се у прошлост један часак па ћемо видети да историја хартије заједно ступа са развикоком духа човечанскога. Пре него што се образовао језик, неје била нужна хартија. Кад се човек пак подигао из дивљега стања, кад је себи језик образовао, кад је својим мислима облик дао, онда тај облик тражио је за се шире поље него што је усмено споразумевање. По унутрашњој својој природи мишљаше човек већ на вечност те хоће „збитија“ својега живота пријатељу и потомству да саопћи. Он изуме за језик слова. Наскоро посташе слова мерило образовању језика и духовном стању човечанском. „Жива ријеч и писана ријеч јесу она два тајна пута, којима се очитује дух. Ријеч и писмо јесу упућен дух. Он производ свога дјеловања т. ј. своје мисли очитује што гласом, што сликом, у које завија се; па на колико слика даље допире од гласа, на толико дух човјечји дјелује на даље писмом него ријечју или говором. Жива ријеч веже духовно само шаку људи у притомности времена и близини простора, а писана ријеч, срушивши зидове мед часом и простором, снаја духове људства цијеле земље, духове прошлости с дуси садашњости и будућности у једну опћину. Писаном ријечју дотагну се дух Платонов с Фициновим, Давидов с Ђорђевићевим и Кохановским“ *) Ми прелазимо сад на

хартију, обилазећи како је некад фигуративно писмо било па после се тек фонетичко развило. Прво је перо којим су писали Вавилонци, Кинези и други стари народи било длето, којим су у камен и циглу — прву хартију урезивали своје мисли. Доцније је била хартија дрвене табле премазане воском, по којем се писало. После се писало на кожи, на палмовом лишћу, на лици од дрвета н. пр. од липе. Римљани зову лику „liber“ те отуда се назове и књига „liber“. За Александра великога поче се писати на папиру, од куд се и данас зове папир. Папир то је рашће налик на нашу треску и од унутрашње кожице њене правила се хартија. Ово рашће расте најбоље у Мисиру и један кнез мисирски хвалио се да има толико папира да од ту да може издржавати читаву војску. Изналазак те хартије учинио је да се више књига писало. Тада почеше скупљати књиге у књижице и краљ мисирски Птоломеј II. натицао се са Евменом краљем пергамским који ће већу књижицу имати. Завист је Птоломеја II. тако расла против Евмена, да је извоз папира забранио из своје земље у Пергам; те тим пергамски становници несу знали шта да раде без папира. У тој нужди изуме неко другу хартију око 200 године у Пергаму граду од животињске коже, те је и назову по том граду пергамен. Ово је још савршенија хартија. Напослетку изуму Арапи хартију од памука, која је најналичнија нашој данашњој хартији. Та је хартија врло мекана и трошна, да се по њој само бичицом могло писати. Око 1270. године поче се од кудеље и лана хартија чинити и прва фабрика за хартију би заграђена око 1390 године у Ниренбергу. Доцније су ту хартију са свим усавршили кад је почеше чинити од којекакихвх крпелина. Напослетку изуму и машине за прављење хартије и данасима хиљадама таквих машина у Јевропи, које годишње издаду 500 милиона фуната хартије у вредности од 66 милиона талира. И тако је историја хартије историја човечанства. За кратко време силне књижице налунише се књигама. Данас лете вести из најдаљих крајева сваки дан на све стране у хиљадама новина, те се тим народи приближују једно другом и све већма осећају да су једна породица. Слова и хартија отворила су очи

*) Види Pismo Slovјensko od Dr. Račkoga

свету, пробudила су дух и њезин је дакле изналазак од неизмерна замашаја по напредак чевечанства.

Ш т а м п а.

Значај слова и хартије не би био од толике важности да неје штампе. Први који је слова салио за штампање око 1440. звао се Јован Гутенберг (родио се 1397 а умрљо 1468.). Он је тим заслужио да се његово име док је света са највећим поштовањем спомиње, јер после изналаска слова највећи је изналазак штампе. Штампа доприноси да се знање и образовање и у најниже таване народа распростре. У штампи нам је јемство, да чевечанство никад више не може допасти варварства. Ако се несрећа и деси да изгори једна књижица или варвари да је распу, то на другим крајевима света гмижу књижице у којима се налазе књиге, које су се налазиле и у оној сагорелој или расутој од варвара. Штампа је велики покрет учинила у људству. Осим других изналазака и реформације, коју је Лутер покренуо, најглавнији је ступ, који дели средњи век од новог штампа. Као што се стари век свршује разорењем римскога западнога царства а средњи век се опет њим почиње, тако је у прав штампа најузвишенији ступ на граници средњег и новог света.

Овде имамо забележити и име једнога папе римскога, који се звао Александар VI. и који је наскоро после изналаска штампе завео цензуру. Цензура је таки завод који мисли човјечије угушује и не да им да штампом на светлост изиду. Природно је право свакога човека да може своје мисли, своје назоре и своје уверење јавно пред светом исказати и то право први је повредио и осакатио несретник, споменути папа.

Штампа у Срба

Пошто је педесет година прошло како је штампање књига измишљено, почеше и у нашим крајевима штампати књиге. Прва књига што је у нашим крајевима штампана јест Овтоих од четвртога гласа, који је штампао војвода Зетски Ђурађ Црнојевић године 1494 (дакле пуних седамдесет година пре него у Русији). Та је књига штампана на Ободу граду у Црној Гори. Осим Црне горе и Млетака књиге наше штампане су у Скадру, Београду, Мрешиној Цркви, Горажду и Рујну. Родољуби који су трошак давали за штампање књига били су: Ђурађ Црнојевић, Божидар Вуковић и његов син Вићентије, Божидар Горажданин, Јероним Загуровић, Радиша Дмитровић, Тројан Гундулић. Они који су се трудили око штампања српских књига ови су: Маварије јеромонах Црногорац, Пахомије јеромонах Црногорац, Ђорђе Љубавић из Горажда и брат му јеромонах Теодор, Радоје Ђакон, Мардарије јеромонах и Теодор и други још.

Ми ћемо овде још укратко споменути и додирнути живот Божидара Вуковића, колико се о њему зна јер он беше највећи мецена српски тадашњег времена.

Божидар Вуковић родио се око год. 1460 — 1470 у

Подгорици у Херцеговини. Он је од лозе Вука деспота српскога. Кад Турци завладаше Маћедонијом, кад освојише Скадар и већи део Албаније и Херцеговине, остави Божидар своју „богату баштину“ и оде у Млетке. „Ту би био могао као рођени војвода велике части обнашати, да се није одрекао сваке таште славе, и посветио сав свој живот свому народу“. У Млецима подигне он прву словенску штампарију. Ту је радио у својој штампарији од године 1519 — 1529 штампавући многе књиге за своју црву. Велика тежња за својом отацбином нагони га да се врати у милу Херцеговину и у Горажду своју штампарију смести.

Ту је неко време радио, док га неје сила турска нагонила да се у Млетке опет поврати где и умре 1540 године. Божидар је био велики родољуб, јер он је велики део својега имања потрошио штампавући књиге „на корист свога рода и на уздржање црве и народности“. Његове су књиге биле једино благо српскога народа православне црве. И данас се још налази у свакој скоро цркви православној по која књига из Божидареве штампарије. Штампавући црвене књиге Божидар кад су турци српске земље поплавили те кад је и велика оскудица у књигама била, одржао је он словенски језик у књигама а с њиме и православну веру сачувао. Ово је лепо схватио Доситије Обрадовић у својој књизи која се зове „Етика“ : „Нек учини љубов наша чудо и нека воздигне из гроба заборављена благо име Божидара Подгоричанина, који при паденију последње славе српске, то јест Херцеговине, даде од свога имјенија у Млеци сочинити штампу, и различне црвене штампати књиге. И тако с крпким својим добродетелним раменом подупре и сачува од паденија како благочестије тако и име рода свога. Устани! о устани! и обнови се и процветај предраго име Божидару! Благодарност потомака твоји, не ће остати име твоје истљенију. Радуј се благодјетелна, отеческа блага душо! ти ниси умрла. Зашто има и сад Божидаревића, који по стопама твојима ступати желе!“ —

Негов син Вићентије испуни му последњу жељу те му тело пренесе у милу отацбину.

Саставио
Ј. Ж.

УСТАВ И УСТАНОВЕ У УГАРСКОЈ.

II.

Рекосмо да има држава којима не влада никакви владалац. Таке државе зову се републике. У Европи је сада већ три републике: Француска, Швајцарска и ево од неколико дана Шпанољска. У целоме свету је највећа и најсилнија република: Уједињене државе Северне Америке. У Швајцарској републици доноси скупштина законе, а извршује законе на 3 године изабрани и из 7 саветника састављени савет. У Француској и Шпанољ-

ској је прелазно доба. У Америци доноси законе такође скупштина (конгрес) а за извршивање тих закона бирају тамо једнога председника на 4 године дана.

Имају даље и такве државе којима је на челу владалац па се тај зове цар, краљ, кнез или ерцег. Ове државе зову се монархије т. ј. државе у којима појединац влада те се по називу свога владаноца зову разним именом: царевином (аустријска, руска, турска цар.) краљевином: (угарска, енглеска, талијанска, белгијска краљев.) кнежевином: (српска и румунска кнеж.) ерцеговином: (баденска, готска ерцеговина.)

Као што данас стоји свет више имају држава што су монархије, али и те се разликују једна од друге.

Имају монархија у којима владалац врши државну власт сам собом независно. Он даје, он извршује законе, и није у том свом послу ничим ограничен и сужен. Држављани што живе у тој држави немају речи у државним пословима, њихово је само да слушају што се заповеди и ништа више. Овака држава са неограниченим владаноцем зове се апсолутна монархија. У Европи је апсолутна монархија Русија и Турска.

Али имаде и монархија, у којима не може владалац да ради све по својој вољи, него је и он ограничен у својој власти неким извесним границама, а наиме он може да доноси законе само уз учешће извесног дела грађана. Овака монархија зове се ограничена или уставна монархија. Оваких држава има у Европи највише. И Угарска је била увек уставна монархија ако и не онако као што се то данас узима.

Али међу уставним монархијама има разлике. У неким имају грађани већег уплива на земаљске послове него другде. Наиме је врло важна тако звана уставна представничка монархија. У овој монархији је то главно што народ, или боље рећи становници у држави, бирају себи представнике или посланике, који састав се на одређеном месту у скупштину и сабор утврђују нове законе, а осим тога пазе и на то, да ли се донесени закони извршују онако као што ваља. Ти посланици, које је изабрао народ, раде у име народа. Обично се бирају на краће време (н. пр, на 3 године) а то бива за то, да кад ти посланици не би радили у име народа онако као што народ мисли и жели, не би радили у корист земље, да би народ могао да изабере друге и да би могао тако утицати на државне послове. —

За то и јесте уставна представничка држава таки државни облик за који се мисли, да у мирним околностима даје државним грађанима највише права — између свију други монархија. И Угарска је од 1848 год. амо така монархија.

Било сад да је држава по свом облику неограничена, било да је уставна, свуда претставља владалац државну власт, у њему је државна снага тако рећи оличена. Он се као такви узвисио величином свога престола и положаја над народом, те му с тога

и придевају име: „Величанство!“ Његов лик је на ваном новцу, он представља државу на прама страним државама, он је врховни заповедник војсци. У неограниченим монархијама он је господар и самодржац, доноси и врши законе, али и у уставним државама обављају се државни послови у његово име. Закони које донесе земаљски сабор само су онда прави и важећи закони кад их владалац одобри, или као што се рече посвети. У његово се име ти закони извршују.

Бива, да или земља бира себи владаноца или да владалац дође на владу, на престо по наслеђу, као што оно деца наследе баштину својих родитеља. У старија времена био је обичај да се бирају владаноци, сада је где год имају владаноци утврђено је наслеђе, тако да престо прелази у једној извесној породици, са колена на колена.

Но владалац, да би могао да врши у лицу му у средсређену државну власт, бира себи саветнике с којима се светује и који му помажу да влада. Ови саветници зову се обично земаљска влада. Они су највиша власт у земљи, они извршују законе, управљају земљом; старају се да је земља безбедна, да је напредна сваким напретком. Они или именују и остале државне часиике, чиновнике или их владалац именује оне које му они препоруче. Као људи што извршују законе, у њиховим је рукама и снага и сила, којом могу свакога да принуде, да изврши закон, којом могу кад наиђу на отпор, да га скрхају и савладају, По данашњем смислу речи зову се чланови владе министри а цела влада министарство.

Одношај владе напрема владаноцу и напрема земљи разликује се по државном облику. У неограниченим монархијама зависи влада ли од самог владаноца. Он наименује чланове владе по својој вољи и буди и они су за сваки свој поступак одговорни само њему.

Али то је сасвим другачије у уставним представничким монархијама. Истина да и ту износи министарство закон у виду законских предлога по владаноцем одобрењу пред земаљски сабор, али тај сабор има права да прими те прилоге, да их преиначи па и да их сасвим одбаца. Истина да онај закон кога сабор утврди тек онда постаје правим законом кад га владалац потврди, али владалац не може сам од себе и од своје воље, или само помоћу своје владе да доноси законе. У сабору доноси законе већина посланика. Сви они који у сабору и у земљи желе и хоће једно исто, зберу се уједно у странку. У уставној земљи имаде увек више странака. Она странка што је у већини, та управо и ствара законе.

(Продужиће се.)

ОВОГОДИШЊЕ ПРОЂЕЋЕ И КАЛАМЂЕЋЕ ВОЂАКА.

Већ одавна, како слушамо старе људе приповедати, неје се тако лепо и пријатно прођеће указивало, као управо ево ове године. Благи дани и пријатно про-

љеће измамљују многога из себе, да се прошеће у слободној божијој природи, те наужије свежа ваздуха и забави за који часак. Незнам додуше, каколи ће на даље бити; јер смо још истом на почетку марта; па стога било време како му драго лепо и угодно, несам ипак сталан да је већ прољеће већ наступило. Та колико пута се већ неје догодило, да је и у истом априлу скроз мрзло и хладно време уз снег и смрзавицу; па чак у мају и средини или при крају удри мраз и смрзаљ те виногради прозебоше и остало пострада; несам рад да будем пророком на овогодишњој пролетној будућности, него ћу само рећи: Сачувај нас господи од тога свега; већ и онако доста пострадамо и патимо нужду због прошле зле и неплодне године, с' које нас страх хвата унапред. Позебине на виноградима и осталим усевима неопажамо до сада иза ове меке зиме, само незнамо, како ћемо се јошт протурати кроз претеће опасности, које могу изненада у најлепшем цвету природе у пролетно доба ударити, те сву красну и лепу наду у један часак уништити. То само мимогред припоме- нусмо, пошто нас изненађује ово дивно и рано про- летно време. —

Наша је намера међутим о сасвим другим пред- мету говорити, који да како с пређашњим у уском савезу стоји, а то је оплемењивање и изгајање воћа упролеће. —

Нема сумње, да би у нашим пределима пет пута толико воћа могло бити, колко га нажалост има, кад би се наши економи освртали на знамениту ону хасну, што се од воћа добити може, опажамо, да су се исти наши ђедови много више бринули за воћарство, не- жели ми дан данас. Колико ли нема воћњака власте- линских и сељачки данас, који су сасвим запуштени, било у цјелину остављени или уништени, посечени и искрчени у какву ораницу или у што друго прет- творени, Па ако где и има воћњака, какви су? Ево само мале слике: воће су изкидане, зарасле маши- ном, кржљаве, запуштене, те по највише неплодне. Нитко се својски и честито не брине за узгој воћа- ка, а ипак људи радо једу воће, радо би имали шљива, које су не само здраво и течно јело, већ и леп но- вац пружају у јесен, кад се на вагане могу продати, особито кад се траже за печење шљивовице. Кад су- сед има на дрвету лених јабука, слатки крушака, или румени трешања, сваки се весело на дрвеће огледава, руком за њ маша, да их окуси. Често се догађа, да се ноћу читава дрва оберу и воће однесе. Наш се- љак нит' недржи крађу воћа за грех, јер вели да воћно дрво само о себи плоди, а газду нити муке ни труда не стоји. —

Али за чудо је ипак, зашто се ретко ко стара, да си воћа засади и воћњак уреди, премда би сваки, особито сељак, који има доста земље, воћњак имати могао. Немогу стога опростити немарности и нехај- ству некојих сељака, који кад су се једном у пролеће делили оплеменци воћни из воћњака у замјену за

дивљаке, ипак несу тели у речени воћњак усадити дивљаке, у које им се је нудило за награду по један и више оплемењака. — Судите, шта је у томе прави разлог. Ја држим да је немарност и лењост, што про- стим нашим човеком тако страшно владају. Та управо морали би смо самом својом руком нашим ра- тарима воће засађивати, ако смо ради да га имају. Но незнам опет, ко би имао око узгоја посађени во- ћњака настојавати? Ја ово говорим из искуства, ба- већи се међ простим нашим народом по селима; а то је управо и главни разлог, зашто су нам многи каламњаци по селима у таковом реду. Чуо сам до- ста пута и ове године већ, кад се је спомињало о огради и засађивању дивљака у каламњаку или се тражили потребни тежаци за радњу: „Мени нетреба воћа, ја га немарим јести, имам доста воћака, а и оно ми погибље, туђа марва ми га затире или свињи су ми каламад изкварили и т. д. Ту ће се онда ом- ладина школска већбати у каламњењу и гојити воћа?! Е нек се учи и већба како јој ваља ја нећу нити плотове градити, нити дивљаке засађивати, а јошт мање на заповед у каламњаку шта копати или ра- дити.“ Док је тако, ту заиста нема никаква изгледа о напредку и подигнућу воћарства. —

Тек касно у прољеће месеца априла засађују се у многим каламњацима дивљаке, те се онда каламе, где би требало већ у јесени дивљаке за будуће про- летно каламњење засађивати. То тако за то бива, јер треба наш народ снубити на то, као стидљиву девојку, да се уда. У колко наш прости народ ува- жава каламке, види се најбоље од туда, што се уз сву могућу забрану по ноћи пасе по воћњаку, где има млади и њежникаламака, а сада ћемо ваљдајасно поћати, зашто су људи такве багре против ограда воћњака.

У неокопаном воћњаку расте лена трава за пашу, онда докучићемо и то, зашто неје потребно калам- њак окопати. —

То су онда главни узроци, ради који наши воћ- њаци назадују, те се утамањују и пропадају а во- ћарство у обште у народу никаква развитка нема. Прољеће настаје и каламњење воћа ће се већ преду- зимати; било би с тога врло потребно да се око ове важне природне радње за опште добро и благостање знаменито и својски узнастоји. Они пак, који веле, да немаре воћа јести и да несу љубитељи, нек до- пусте доброхотно, — да их бар будући нараштај не осуди због њихова неразборита поступка. —

У Вуковару на пачисту недељу 1873.

Милан П. Јовановић.

НАШИ ПРИЈАТЕЉИ И ДОБРОТВОРИ.

II.

(Продужење.)

Да посмотримо сада кртину са које друге стране. Знамо да је она животиња управо подземна, ал тре- ба и то да се знаде, е је кртина и ваљан неимар,

koji sebi zgodne kuće i palate gradi. Da vidimo. Svaki od nas pozna je one male humke, što ih krtina po ledinama i bаштама uzdigne, al to nisu њезини двори. Двор јој је под каквим грмом, насипом или под жбуном прикривен, споља личи на округло малено бречуљчић, дочим је унутра простран. Изнутра са свим другчије изгледа тај дворцац. Пре свега има одмах испод бречуљка тако звана „кула“, око које воде два повелика ходника. Ти су ходници међу собом у свези са више путања, а у кулу води пут само из горњег од споменутих ходника. Кртина дакле може по вољи и њефу да се спушта куд хоће, а да би све те шупљине биле zgodne, кртина се служи својим крзном, т. ј. кртина својим леђима или крзном утапка дугарове својих просторија да буду чврсти и сјајни. — Осим овога дворцаца има кртина још други одаја за своју штенад; па да би младе кртине што боље се осећале у тим одајама, матора кртина нанесе сламе, суве траве зелена лишћа и меканог корења. И у те одаје а тако исто и у дворцац воде са сви страна многи уквртани путеви, које кртина непрестано гради, да би се што брже и лакше дому приближила. — Ето у тим и таквим одајама станује кртина, па се одатле креће тражећи свој пљен, а све испод земље риђући. Може бити да ће когод запитати како може кртина испод земље тако вешто да пролази, и како је то да се ретко виђа угаљана кожа на њози? Ево како. Њезино је крзно мекано као свила и сјаји се, а длаке су у томе крзну заиста чудновате. Свака длака није подједнако дебела: свака је длачица с почетка при кожи танка и нежна. За тим је горе мало дебља, опет отања, опет одебља и то све тако наизменце иде танкоћа и дебљина длаке докле год је длака дугачка. То да је длака у кртине таква, врло је важно за њу; јер се длака таква може да превија, посувраћа и свакојако приљуби, те због тога може кртина без да је што уздржи под земљом непрестано даље да тумара, а и блато од влажне земље не може о таку длаку да се обеси, те је и у томе лакши посао кртини, а уједно се сада види, зашто је кртина, кад се над земљом нађе увек чистена. Ал није кртина чиста само с тога, што је крзно њезино већ од природе поштеђено од прљези; кртина и хоће да буде чиста; ваља је само погледати како по некад својски стреса са себе праšину и други прљез, баш као какав медвед или рутава пас.

Кртина тражећи под земљом хране себи, хоће често да изрије својом шапом и њушком повелике хумке, кућице, због који ју вртари и бостанџије не вољу и тамане. Но и те кућице могу у нечему ваљано да нас послуже. Кртина изрије лепу црницу, која је за цвеће и друге корисне биљке врло употребљива, те с тога би се та кртином изривена црна земља могла купити и у вртарству употребити, као што то чине већ поодавна практични инглески баштовани, који таквом земљом своје вртове поравњавају и много више

умеју да оцене радњу кртине, него што то код нас бива. А има и још други узрока поред наведених, зашто би ваљало кртину што већма штетити, а то је што кртина већ има од природе своје крвнике и злотворе, који је упропашћују као што су твор, ласица, јеж, куна, лија и различите дневне и ноћне грабљивице. Овима се придружи понекада краката рода, која ју немилосно набоде и са собом кроз ваздушне путеве до гњезда и родића својих однесе.

Кртина је доста распрострањена по свету, има је у прекоморским државама у Америци, у њезиним хладнијим и топлијим пределима, само што је крзно тих кртина још сјајније и шареније. Најлепша је кртина јужно-американска златна кртина без репа, ал са зелено златним длакама. —

Ја се надам, лепа девојко и брижљиви баштоване, да после овог кратког нацрта о животу кртине нећу имати више прилике да чујем, како бацате анатеме на ову заиста корисну животињу. Сад пак само још нешто. Кртина је подземна животиња; она је прави мр а ч њ а к. Ал шта мислиш, драги читаоче, колика је разлика између мр а ч њ а к а што их је природа произвела и оних — наших мр а ч њ а к а ?!

Израдио :

А. В. Поповић.

БЕЛЕШКЕ О СВАЧЕМУ.

20. Летња ротквица и со. Да ова ротевица у свакој земљи рађа ваљано, која као што вртари најбоље знају у некој земљи неће да роди, ма како да се ко мучи око ње, препоручују вешти вртари, да се са семеном помеша мало обичне соли, па тако и посеје; или да се у сваку руну тури на дно соли колико се међу два прста ухвати, и на њу стави семе па затрпа. Тако роди ова ротевица сила боље и буде силно куснија.

21. Кељ и његов црв. Погани црв онај, што поједе кељ одмах у расаду, те тим велику штету вртарима начини, истреби се, кад се кељ залије водом од алоје, (1. џ. алоја на 60 ова воде) овом се водом залије кељ осам дана после расада први пут, други пут кад буде са шаке, а трећи пут кад буде са две шаке висок. Ово је и од вашица лек најбољи. Алој најбоље се раскува у врелој води.

22. Најкрупнија рибизла добије се кад се одбере лоза од најкрупније; кад се та не остави дуже него шест година јер после шесте године бива род све ситнији. Рибизла не подноси врло дебелу масну земљу; боље и крупнија роди у мршавој. Неваља да стоји чокоће врло на близу. Ако је много лозе ваља неке посећи и разређити. Земљу око рибизла ваља обонавати, лети кад је јака суша заливати, а под зиму чокоће загнути.

23. Против вилине косице што се указује међ дедином, граом, ланом и другим растињама па их обавије својим концима и угуши им растење, препро-

ручује Др. Радић у „Тежаку“ ово поуздано средство: На 10 ока воде узми 1 оку зелене галице (витриола из дућана,) баци га у воду, добро измешај, да се галица сасвим истопи и том водом поспи она места, где је вилина косица обрасла. За неколико сахата видећеш саме танке иструпе кончиће, који немају више никакве снаге. Та места прекопај аповом и засеј новим семеном. На пескуши је вилина косица жута, а на иловачи је зелена, ту јој боље прија и ту ће требати више галице.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— У Н. Саду 8 марта. Прошле недеље беше право пролетно време. У петак имадосмо лепу кишу пролетницу. Ноћни мразеви су изостали. У природи тера све бујно. Пољски послови напредују, по виноградма је почео рад, јер су ветрови часом сасушили влагу. По извештајима судећи стоје усеви свуда врло добро. У целој земљи очекују богату жетву у шеници и репици. Вода у Дунаву једнако долази. Мост нам је ономад неком лабом општећен али је већ и оправљен.

Пештански ваптар. Са пештанским ваптаром, што је ове недеље отпочео, задовољни су горе. Промет у мануфактурској роби је умерен, плаћања трговачка иду добро. Од земаљских производа пролазе добро мед, восак, стреш, детелино семе, пекмоз. Нису задовољни са тргом у вуци и у сировим кожама.

Житна радња: На изванским пијацама траје добра воља у радњи. Цење скачу. У Енглеској је чврста воља, цене старе. У Немачкој су цене према предпрошлој недељи скочиле. У Холанду скаче жито а раж пада. У Паризу пада цена брашну.

На пештанској пијаци било је прошле недеље више робе те се претеране цене немогоше одржати. Путови су се поправили а економи су се пожурили да продаду што су сачували овом добром ценом. У почетку прошле недеље куповали су млинови живо и шеницу те су цене опет скочиле са 5 — 10 нов. Шенице је прометнуто до 100,000 цевата. $\frac{3}{15}$ марта бележимо ове цене: 86 fl. 7 ф. 90 нов. — 8 ф. 85 fl. 7 ф. 80 — 90 нов., 84 fl. 7 ф. 70 — 80 н. 83 ф. 7 ф. 55. — 65. н. 82 fl. 7 ф. 40 — 55 н. 81 fl. 7 ф. 25 — 40 нов. Све по долленти и за готово. Узанс-шеница за на пролеће била је почетком недеље 7 ф. 60 н. а остало је концем недеље на 7 ф. 45. нов. у нов 7. 50 у руб. У новој узансшеници за Септ. — Окт. мали промет ценом од 5 ф. 67. нов. у нов. а 5 ф. 69 н. у руб. — Раж слабо иде по 4 ф. 25 — 30 н. по 80 fl. Узансраж остала 4 ф. 30 — 32 $\frac{1}{2}$ н. Јечам је добро пролазио, прометнуто је до 15,000 меча за млату и храну. Као цене бележимо, Јечам за млату 3 ф. 5. — 20 н. јечам за храну 2 ф. 85 — 90 нов. по 72 fl. Зоб налази лако купаца по 1 ф. 65 — 75 н. по 50 fl. али је изглед да ће јако скакати. Кукруз је скочио са 5 н. Банатски је по 3 ф. 55 — 60 н. Пештански 3 ф. 50 — 55 н. Закључено је до 80,000 за пролеће по 3. 65 — 66 н.

Радња са свињама: Промет се ограничио на обичну потребу. У Штајнбруку су се послови брзо обављали јер су се трговци сиремали за великоварадски ваптар. Велико варадски ваптар оставили су овога пута најзнатнији трговци и гојачи врло незадовољни, прво што је са 3 дана ранији по обично, почео а друго што је мање на њ дотерано но што је тражено. Хрђаво урањени годишњаци плаћани су по 30 — 35 ф. а бољи што су од 1 — 1 $\frac{1}{2}$ године по 50 — 55 ф. фор. Мезехебешки спанлук добио је за 1006 добро урањених годишњака 53 ф. по пару на пустари и тако је постигао нечувену цену. Штајнбрушке цене: Угарске и Србијанске од 280 — 340 fl. 29 $\frac{1}{2}$ — 31 н, штакле 28 $\frac{1}{2}$ — 29 н. експорт 31. н. (Све по 800 fl. на живот и 4%) Дотерано: из дољне Угарске 6110 к. из Ердеља 120 к. из Србије 1670 к. из Влашке 520 к. са села 80 к. угар.

жељезницом 1100 к. свега дотерано 9600 к. О терано: у горњу Угарску 210 к. у Беч 3470 к. у Праг 930 к. преко Одерберга 960 к. преко Боденбаха 950 к. за Будим-Пешту 2160 к. транзитом 590 к. свега 9270 к. остало је на пијаци 51,970 к. од тих 18,010 к. у акционим оборима.

Радња с разним производима. Маст по 32 — 33 ф. фор. Сланина 29 $\frac{1}{2}$ ф. : свој 20 $\frac{1}{2}$ ф. . Шљиве скачу. Продато 3000 центи босанске у бурадма по 12 — 12 $\frac{1}{2}$ ф. у врећама по 11 ф. . Лошији мед по 18 — 18 $\frac{1}{2}$ ф. за бољи ишту и 20 ф. . Восак иде по 83 $\frac{1}{2}$ — 84 ф. . За пекмез се чисто отимају али га слабо има добар иде по 15 — 16 $\frac{1}{2}$ ф. . Старог трогодишњег прометнуто 60 центи по 8 ф. . Паприка 31 — 34 ф. . турска по 29 $\frac{1}{2}$ У сировим кожама је радња врло хрђава.

ПОДЛИСТАК.

Има негде...*)

Има негде српске земље,
Ту су људи, — нису свеци —
Нису свеци — ал су људи...
Једна им им је света вера,
Што и' ближе Богу пење,
Вера им је чиста душа,
Чиста љубав и поштење
Држава је крпка, јака,
У њој не ма себичњага, —
Нема много, — а то мало,
Што и' врашки ланци стисли,
Разбију се о врлину,
Јер већина врло мисли,
На престолу, кој' се није
Подигао у висину,
Већ на земљи, де је јаче,
Де је јаче и салиције,
У средини међ народом
Пустио је чврсто корен,
Ка од бога да је створен —
На престолу владар седи,
Изабран је једногласно
Да довека срећно влада, —
Али владар није грешан,
Он је ађу, — зове с' правда.

Па како је народ срећан!
Ту не проси нико ништа
Што је чије то се даде
Са правдиног светиштва.
Ко лењује тај гладује,
Па од глади, презрен, скана,
А ког' немоћ једном свлада
Тај од општег живи рада,
А ком' није мрско дело
Тај подиже ведро чело
Бере плоде радње своје,
Што заради његово је.

Ту се незна шта ј' слобода,
Јер се не зна ни роб шта је,
Свако ј' чувар опште среће,
Најмљенога не познаје.
Ту с' не дају ником венци,
Свако ј' дужан честит бити,

А што није злочест, подао,
Зато с' не сме поносити.

Ту су старци учитељи,
Ал у сваком срце ј' младо
Ту су млади ученици,
Јера свако учи радо.
Ту су стари, ту су млади,
Једна браћа, равни људи,
Јер се свако за свакога,
За напредак општи труди.

Фала богу, код све туге,
Кад још таке земље има,
Таке земље, земље српске,
Што је понос Србма свима.

Ох, како је српска мајка
Овде дична, овде врла!
Ох, како је стара жеља
Њилим среће разастрла,
Па по њему Српчад млада
Играју се у слободи —
Свако ти је ведро, смело,
Што с' у овој земљи роди.
Ох, како је српска мома
Овде чиста, овде мила,
Како ј' верно српска љуба
Српског војна загрлила.

Овде нема љути гуја,
Да те гризе, да те трује,
Што је врло то је свето,
А што ј' свето то се штује;
Ту је срећа она права,
Сам ју Србин себи кује,
А благослов ту је божи,
Јер га народ заслужује.

Њива ј' златна, лоза родна,
По лугови тице поје:
Ај, уживај, драги брате,
Што год видиш све је твоје!
Над народом не ма звера,
Нит у њему лицемера,
Нит ко вара нити лаже,

*) Из књиге: Све дојакошње песме Змај Јована Јовановића књига I оригинале. Издао српска народ. задружна штампа-рија у Н. Саду. Стоји 80 новч. —

WWW.UNILIB.RS

Јер му овде не помаже!

Слободни су сви што греду,

Робови се презиреду,

„Ох, песиче, бог те видео,

Камо земље те?

Камо угла, камо кута,

Де та срећа зре?“

Ако ј' није бог створио

Моја песма сме.

Јован Јовановић.

КАО ШТО ЧЕСТО БИВА.

ПРИПОВЕТКА ИЗ СРПСКОГ ЖИВОТА.

од С. В. Поповића.

(Настављено.)

V.

Уз онај малени стол, уз кога је на молбу Јелкину села госпођа Стана Пејићева да мало вечерају, до-био је места и господар Лука Дабић баш до Јелке, и није пропустио да изјави ужурбаном господину Зуквићу, да је астал постављен само за троје, и да је место тесно, те је Зуквић настав се тако у небраном грохњу, ретерирао с не малим једом, те се сад шеће по празној сали. „Луфтира“ се човек.

Најлепши део игре већ је да како прешао. Јелка се клела, да она није никако уморна и премишљајући, шта јој је у кадрилима и ботиљону а нешто и при беру наказивао господар Лука, молила је тетку за допуштење, да сме пити бар чашу воде, кад јој већ није слободно узети „пехлу френенеса“ или ладну лимуну.

Тетка се даде умиловити и господар Лука оде по дужности да донесе од посластичарке чашу ледене воде.

Време његова одласка употребила је Јелка, те разабра у шаптању од тетке Стане, да је Лука уважен трговац који ради са свачим, понајвише с новцем, да има и лепу кућу, богато намештену, да има коње и каруце а што је најновије и најглавније, да му је пре неки дан умро богати стриц у Трсту, који није имао деце, па је све и сва оставио Луки Дабићу и да се већ поговара, да ће Лука да прода кућу и све што има у Б. па ће да иде у Трет или у Беч да тамо живи. Јелки је то било доста и сувише. Срце јој је живље зауцало при помислу на оно што јој је Лука говорио у игри. Тетка није ни слутила шта кини у њезиној нећаци. Она се бринуда да ли је ко унео Макс воде уз постељу, чисто је стрепила, да ће се старац као редовно пробудити да гуцне коју кап — па ће тек онда осетити да му нема његове бабе дома. Чисто се већ кајала, што је дошла на бал, ал шта ће кад је морала за љубав великој девојци.

Вечера их прође у обичном разговору. Кад је госпођа Стана навалила да се иде кући, увиђао је и господар Лука Дабић да је време, ма да би Јелка још да остане само на „осми квадрил“, ал Дабићу је ишло у рачун да буде воља госпође Стане — јер кога је молити, није га срдити. Пејићева су кола била одоцнила а Дабић је употребио ту прилику, дао је упрегнути у своје каруце и био је сретан, кад му

је госпођа Стана дозволила не само да их отпрати до куће, него да их сме у недељу и походити. —

Кад смо се ми вратили у салу свеће су већ биле догореле. По буцама је дремао по неки брат што је повукао мало више него што је могао понети. По патосу лежали су дровци од балских хаљина, и по неко угажено цвеће. У гостионици је брујала циганска банда, пред њом су поскакивали неколико веселих балција а сад већ и они изађоше на улицу да се с виком и дреком поправе, до под прозоре својих љубавница да им праве јутрење „нохтмузике.“ Тако је био и прошао овогодишњи први српски бал у Б. (Наставиће се.)

P A Z H O.

Мађарски списатељ и новинар Мавро Јокаји радећи 27 г. на књижевности дао је публици своја дела и новине у 652,100 комада. Публика је платила за ове списе 1,523,650 фор. Од тих новаца платио је Јокаји својим сарадницима 252,800 форината, својим пртачима и резачима 43. 800 фор. за своје шаљиве новине „Иштекеш“ за жиг и поштарину платио је 72,000 фор. За политичке новине „Хон“ 146,000 фор. Он сам је добио као списатељ у име свога труда 246,200 фор. Остали 748, 950 фор, потрошено је на штампу, хартију, на издаваче и књижевске и скупитељске рабате.

Кола за псе. Неки промућурни немац изумео је кола, која ће на гвозденим пинама — вашке вући, у место коња. У така кола могу сести 12 особа а вашке се неће напред упрезати него ће бити под колима „потирегнуте“. Веле да је 6 снажних паса довољно, да кола крену и вуку.

И у морској води нашло се злата ал тако мало да ће се тешко наћи какво друштво да га у велико испира јер у 20 ц. морске воде једва има један гран чиста злата.

Пешта Будим су у великој неприлици што немају довољно леда. Варош Пешта довози за своју велику клиницу лед жељезницом чак из Чешке, Тиролске и Карпатских језера.

Силан миш се појавио у средње солночкој жупанији и тако љуто накотио, да је потро све усеве по неколико миља надалеко!

У Америци постоји друштво женскиња којима је задатак да ником пре венчања не даду пољупца. То друштво што је у првом заносу бројало хиљадама чланова, спало је сада на 3. словом три члана! Остали су се сви одали староме греху и певају по познатој арији: „И кад љуби — добро љуби!“

Барон Бежан један од ређих мађарских родољуба оставио је и српској цркви у Сечују 1000 фор.

Русија оружја и оправља у типини своје градове. Кронштат се раширује. Пред градићем цара Павла I. диже се нова батерија са 6 оклопних кула и на то је утрошено 3 милиона рубаља. У Севастопољу се шири и дуби лука, да могу у њу пристати велики морски бродови што се граде у Николајеву. Улазак у то пристаниште такође се утврђује. Споро напредује утврђивање Кијева, требаће времена док се подигну околни градићи. Брже иду послови у Керчу. Где се жељезнице укрштају дижу се уставе и јаки градићи.

ШТА БИВА ПО СВЕТУ.

У Загребу је умро Макс Прица предстојник одељења правосудја у земаљској влади. Покојник је био родом Србин. Био је најбољи јуриста у целој земљи и једнако су га поштовале све странке ради његовог огромног знања и некажаног карактера.

Посланици далматинског сабора протестују против гласања њихових изасланика у бечком рајхсрату, цела земља осуђује то гласање, јер је њиме окажан поштен образ народа.

Угарским министром унутрашњих послова постао је гроф Т. Сапарија.

Митад паша чувен као звер са својих грозних дела у Бугарској, постао је у Цариграду министар правде. Благо правди!

Из Вршца нам јављају, да је тамо пре неки дан по налогу барона Мајтењија варошки капетан разрешио прквену општину, запечати орман врата и прозоре скупштинске дворане. Скупштина се мирно разишла. Прева није запечаћена и кажу да још стоји тамо где је и била.

Српска влада неће да плаћа порти данак јер вели нема новаца.

„Застава“ и „Народ“ јављају да је барон Мајтењија наименовао некога Косту Новаковића за ревизора рачуна наших прквених општина у Бачкој. По закону ревизор је тих рачуна административни одбор дијецезе.

„Браник“ нов политичан лист за кога смо јавили да ће изlazити под уредништвом Стеве Каћанског и сарадњом Др. Милана Ђорђевића изишао је својом 1-вим и 2-им бројем у Београду цена му је 3 ф. на 3 месеца. —

Наполеон III. оставио је својој жени 1 милион и двеста хиљада ф. то му је све имање а сину је — оставио царску круну и престол т. ј. ако усхтеју французи. —

Г. Лаза Дунђерски познати српски родољуб и велики трговац из Сентомаша кунио је велику гостионицу „код Царице Јелисавете“ у Н. Саду веле за 109.000 ф. Сво Српство у Новом Саду радује се овоме купу.

У Пешти се основало друштво за помадаривање под именом „Мађарски савез“. Хетеји професор препарандије један од кневова у том друштву издао је недавно једну књижицу под именом „Наша лозинка“ у којој онако по хусарски звећући сабљом и мамузама излаже своје назоре. Он вели „да Мађари ни из далека нису тако добро устројени као панслависте, јер су одвећ великодушни, они допуштају да се у њиховој рођеној земљи неки људи зову Румуни, Срби Словаци. У Мађарској нема друге народности осим мађарске. (Стари лудак Т а н ч и ћ иде још даље кад вели да је и Бог Мађар, да су Адам и Ева били Мађари, па кад их је Бог створио они од радости удри чардаш, да су се све зверице у рају од чуда упропастиле.) Ко не ће да је Мађар, тога треба силом помадарити. За тај посао створени су хонвиди, ту се могу ти разни туђи људи како ваља батном и кундаком помадарити. Мађарске рекрутe треба све послати у редовну војску а оне „друге“ у хонвиде. Мађарске регemente треба смештати у крајеве у којима живе ти „туђинци“ Где год нема доста народних учитеља тутреба мегнути у школе хонвидске канцларе и стражменстере, да уче децу само мађарски. Треба подкупити све „туђе“ попове, знатне људе орденима и званијама. Треба укинути таксу што се плаћа за помадаривање имена. Ни један трговац, обртник и занатлија не сме имати друкчији него мађарски натпис. Мађарске даме треба особито међу Словацима да оснивају дадиљиншта и дечије вртове у којима ће се мађарити словачка деца. Сваки жупан треба да наменује у својој жупанији једног комесара за помадаривање. Народне људе и прваке треба купити новцем или ако то неће треба их протерати из земље. Тако ћемо за 20 г. помадарити све „туђинце“ у нашој земљи“. — За нас, то можемо слободно рећи, оваке луде делије доцкан ураниле, пробали су то они 1848 мало јачом силом али не рекоше ни евала а оста глава Ђелава. За браћу Словаче могу бити још нешто и опасни али већ су и они на опрезу, те су чим се прочуло за то друштво основали: „Словачки савез“ да сузбију ту махниту радњу, што може да баца сву земљу у велику несрећу

У Црнојгори оснива се новчани завод са капиталом од 3 милиона рубаља, који ће се скупити на акције у Русији. Листу „Црногорцу“ забранила је Аустро-Угарска и Турска улазак у своје области, те ће лист престати и на место њега ће изlazити други лист.

Владици Штросмајеру кад је недавно враћајући се у Ђаково жељезничког влака ради морао да преноћи у Печују приредила је као што веле пештанске новине „честита и патриотска младеж“ печујска сјајну — мачију музику. Родољуба, научника и говорника Штросмајера кога слави и поштује Европа — тога не осрамоти разуздана мађарска бепарчад са печујске гимназије али обрука сама себе и даде себи жалосну сведоџбу, како нема најпростија појма о пристojности према страном, у типини одмора ради, склонившем се путнику. А мађарског владику Ковача кад је оно и не имајући ни право на то дошао у загребачки сабор да руши народ не погледаше ни преким оком у Загребу!

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Сад је баш изишла из штампе књига:

НОВЕ МЕРЕ У АУСТРО-УГАРСКОЈ

НАПИСАО

МИТА ПЕТРОВИЋ,

ПРОФЕСОР УЧИТЕЛСКЕ ШКОЛЕ У СОМБОРУ.

Потписана књижара предајући ову књигу у руке читалачког света уверена је, да ће јој сваки читалац дати признање да је књижица вредна сваке куће. Књига је писана једнаким погледом како на школу, тако и на практичан живот; у њој ће наћи учитељ поуке за предавање подмлатку, а трговац, занатлија, орач и т. д. наћи ће у њој поуке за прелаз у нове околности, које ће наступити.

Садржина је богата, а све је тако у кратко речено, да ће читалац лако моћи прегледати сво дело и имати јасан појам о целоме. — Уз дело придодато је таблица, које показују, колико нове мере износе у старима, а колико опет чине старе у новима.

Ове су таблице тако тачно израђене, да се човек слободно у свакој прилици на њих поуздати може. — А потреба је њихова така, да ће их морати сваки раденик имати уза се. — А да би ова књига у сваку кућу продрла, ставили смо јој цену само од 20 новч. На сваких 10 примерака дајемо 1 бесплатно. Наручбине неке се управо на нас управљају. — Књига ова као и остала наша издања, могу се по ту исту цену набавити и у књижари г. А. Хергера, Ф. Стиглера и код г. Ђ. Ратковића у Новом Саду, у књижари Шена у Сомбору, у књижари Манголда и Х. Щенка у В. Бечкереку, у књижари у књижари удове Вагнера у Вуковару, у књижари Т. Хенка у Беој Цркви и у књижари Стола у Вршцу, у српској главној књижари у Београду и у свима поткњижарама њезиним и у књижари В. Валожића у Београду као и код познатих родољуба.

У нашој књижари се добива и „Гласник српског ученог друштва“ књига XXXVI. цена 1 фор., са важним и занимљивим садржајем.

Даље: **Песма Милетићу** сложио Јосиф Це, за гласовир удеско и издао композитор. Цена 1 фор.

Књижара браће Јовановића
у Панчеву.